

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКА МАЙБУТНЬОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТІВ,
АСПІРАНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Випуск 2(12), 2023

Мукачево

УДК 159.923:159.96:616.89-008.441(045)

Барчі Б. В.,кандидат психологічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет**Одошевська Є. С.,**здобувачка вищої освіти ОС Бакалавр,
спеціальність 053 «Психологія»,
Мукачівський державний університет**Яців В. В.,**здобувач вищої освіти ОС Бакалавр,
спеціальність 053 Психологія,
Мукачівський державний університет

ТРИВОЖНИЙ РОЗЛАД ОСОБИСТОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ

У статті розглянуто поняття тривожного розладу і його види за Міжнародною класифікацією хвороб та Діагностичним і статистичним посібником з психічних розладів. Описані принципи й рівні психопрофілактичної роботи та актуальність проблеми тривожності населення. Розкрито роль психічного здоров'я для розвитку особистості.

Ключові слова: тривожний розлад, психічне здоров'я, страх, тривога, психопрофілактика, особистість.

The article deals with the concept of anxiety disorder and its types according to the International Classification of Diseases and the Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. The principles and levels of psychoprophylactic work and the relevance of the problem of public anxiety are described. The role of mental health for personality development is revealed.

Key words: anxiety disorder, mental health, fear, anxiety, psychoprophylaxis, personality.

Сучасний світ повний різних негативних детермінантів, що зумовлюють виникнення тих чи інших психічних розладів особистості. Вони можуть впливати на індивіда на різних етапах онтогенезу. Сюди можна віднести генетичні захворювання, вплив шкідливих речовин, патологічний розвиток головного мозку, травматизації, несприятливі соціальні умови життя тощо.

Одним з видів розладів особистості є тривожний. Проблема тривожності набуває неабиякої актуальності у практичній психології. Вона досліджувалася такими науковцями як Бретт Д., Мей Р., Лейн Д., Філіпс Б., Рейковського Я., Міллер Е. та ін.

Поняття “тривожного розладу особистості” характеризується відчуттям

внутрішнього напруження, наявністю похмурих передчуттів, відсутністю відчуття безпеки й комплексом неповноцінності. Притаманні також уявлення про власну непривабливість, соціальну незграбність, у зв'язку з чим виникає страх приниження, висміювання або відкидання, що стримує індивіда від соціальної або професійної взаємодії, пов'язаної зі значимими міжособистісними контактами. У соціальних ситуаціях (особливо нових) такі особи скуті й переживають через можливість критики або неприйняття. Загалом особи із цим розладом особистості намагаються уникати соціальних ситуацій і міжособистісної взаємодії [4,5].

Розглянемо види тривожних розладів, описані за Міжнародною класифікацією хвороб (МКХ-10) та Діагностичним і статистичним посібником з психічних розладів (DSM-5) у таблиці 1 [3, с. 48].

Таблиця 1

Класифікація МКХ-10	Класифікація DSM-5	Опис розладу
Панічний розлад (F41.0)	Панічний розлад (300.01)	<ul style="list-style-type: none"> • Тривога із фізичними проявами (серцебиття, пітливість, тремор, відчуття задухи, біль у грудях, дискомфорт у животі) • Панічні атаки на тлі повного спокою • Уникання пацієнтами ситуацій, які, на їхню думку, можуть провокувати напади паніки
Агорафобія (F40.0) <ul style="list-style-type: none"> • без панічного розладу (F40.00) • з панічним розладом (F40.01) 	Агорафобія (300.22)	<ul style="list-style-type: none"> • Страх відвідувати місця, які важко покинути, при виникненні панічного нападу (натовп, громадський транспорт, ліфт) • Страх самотності
Генералізований тривожний розлад (F41.1)	Генералізований тривожний розлад (300.02)	<ul style="list-style-type: none"> • Присутність соматичних симптомів тривожності (тремтіння, серцебиття, нудота, напруження м'язів) • Психічні симптоми (порушення концентрації уваги, безсоння і постійне занепокоєння параноїдального спектру)

Соціальна фобія (F40.1)	Соціальний тривожний розлад (соціальна фобія) (300.23)	<ul style="list-style-type: none"> • Неспокій викликаний соціальною ситуацією (наприклад, під час публічних виступів, візитів до громадських установ) • Страх суб'єктивної негативної оцінки
Специфічні (ізолювані) фобії (F40.2)	Специфічні (ізолювані) фобії (300.29)	<p>Фобії, підкріплені індивідуалізованими поглядами:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Істотний (кішками, плазунами, павуками або комахами) 2. Природний або стихійний (висота, грім, блискавка, глибока вода, темрява)
Змішаний тривожний і депресивний розлад (F41.2)		Одночасна наявність симптомів тривоги і депресії, без домінування окремого домену
Тривожний розлад, зумовлений розлукою у дитячому віці (F93.0)	Тривожний розлад, зумовлений розлукою у дитячому віці (309.21)	Невідповідний і надмірний страх розлуки із значущими особами (згідно з МКХ-10 розлад може бути діагностований тільки у дітей)
Селективний мутизм (F94.0)	Селективний мутизм (312.23)	<ul style="list-style-type: none"> • Вибіркова асоціальність в певних ситуаціях (школа, гуртки). • Відчуття відчуженості та тривожності у спілкування з незнайомою людиною

Як відомо, психічне здоров'я є передумовою активного способу життя, досягнення власних цілей, адекватної та оптимальної взаємодії з людьми, соціальним та іншим оточенням [2, с. 317]. Задля його збереження та запобігання розвитку психічних розладів суспільства існує система психопрофілактичних заходів.

Психологічна профілактика – це система заходів, спрямованих на охорону психічного здоров'я населення; попередження неблагополуччя у розвитку людини, групи, суспільства; створення психологічних умов, сприятливих для цього розвитку [1, с. 18].

Психопрофілактика керується наступними принципами: принцип професійної компетентності, принцип відповідальності, екологічності, принцип

неупередженості, конфіденційності, принцип поваги до особистості клієнта.

Відповідно до класифікації Всесвітньої Організації Охорони здоров'я, розрізняють три рівні психопрофілактики: первинна, вторинна і третинна.

Первинна психопрофілактика – це система загальнопрофілактичних заходів, спрямованих на формування здорового способу життя та зміцнення психічного здоров'я населення.

У спектр основних завдань первинної психопрофілактики входить:

- моніторинг психологічного стану та психічного здоров'я населення;
- виявлення осіб групи ризику: з підвищеною схильністю до психічних захворювань, з ознаками соціально-психологічного неблагополуччя, соціально-психологічної та особистісної дезадаптації, професійної деформації (професійного вигорання);
- корекція аномалій сімейного виховання, що можуть спровокувати психологічні порушення у дітей;

- визначення ситуацій, що становлять небезпеку психічного травматизму;

Вторинна психопрофілактика – система заходів спеціалізованої соціальної, психологічної та психотерапевтичної допомоги (психодіагностики, психокорекції, психотерапії, психофармакології тощо), що забезпечують найбільш раннє виявлення та ефективну корекцію або нейтралізацію негативних психоемоційних станів, психогенних розладів і відновлення працездатності населення.

Вона також включає комплекс психогігієнічних, медичних та соціальних заходів, спрямованих на попередження несприятливої динаміки психологічних порушень, що вже виникли, а також рецидивів перенесених людиною психічних розладів.

Третинна психопрофілактика – система заходів, спрямованих на відновлення ефективного соціального та професійного функціонування осіб після проходження лікування психічних патологій, зменшення імовірності рецидивів; соціально-медичної та психологічної реабілітації осіб, які мають клінічні прояви психічної патології, попередження їх психічної інвалідизації [1,

с. 21-22].

Отже, враховуючи описане вище можна зробити висновок, що психопрофілактична робота є одним із базових компонентів у діяльності практичного психолога. Вона дозволяє оцінити наскільки є поширеною проблематика виникнення та розвитку психічних розладів населення, зокрема тривожних, а також забезпечує їхнє попередження та своєчасне виявлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бігун Н. І. Профілактична робота в практичній психології: навчально-методичний комплекс дисципліни / Н. І. Бігун. – Кам'янець-Подільський: Медобори, 2006, 2011. – 96 с.
2. Галецька І. Критерії психологічного здоров'я / І. Галецька // Вісник Львівського університету. Філософські науки. – 2007. – Вип. 10. – С. 317–328.
3. Орос М. М. Генералізований тривожний розлад особистості / М. М. Орос, Р. Ю. Яцинин. – Ужгород: Ужгородський національний університет. – С. 47–52.
4. American Psychiatric Association. Personality Disorders. – Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. – Fifth ed. – 2013.
5. World Health Organisation. The ICD-10 Classification of Mental and Behavioral Disorders. Diagnostic criteria for research. – Geneva.

УДК 378.013.78:17.022.1:378.011.3-057.87(045)

Барчій М.С.,
старший викладач,
Мукачівський державний університет
Воронова О.Ю.,
кандидат психологічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет
Пензелик В.С.,
здобувач вищої освіти ОС Магістр,
спеціальність 053 «Психологія»,
Мукачівський державний університет

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СУЧАСНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У даній статті розглянуто проблему ціннісних орієнтацій сучасної студентської молоді. Проаналізовано стан дослідженості проблеми ціннісних орієнтацій студентської

Наукове видання
НАУКА МАЙБУТНЬОГО
 Збірник наукових праць студентів,
 аспірантів та молодих вчених

НЗ4

Наука майбутнього: збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених / гол. ред. колегії В.В. Гоблик; заст. гол. ред. Т.І. Молнар. – Мукачево: РВВ МДУ, 2023. – Вип. 2(12). – 167 с.

У збірнику опубліковані статті студентів, аспірантів та молодих вчених, що відображають результати досліджень з природничих, технічних, гуманітарних, суспільних та економічних наук.

УДК 001(051)(045)''540*6''

***Збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених
 «Наука майбутнього» зареєстрований у Google Scholar***

Підписано до друку 20.12.2023 р.

Формат 60x84 1/16

Папір офсет. Умовн. друк. аркушів 10

Тираж 10. Зам. № 87

Адреса видавництва:

Мукачівський державний університет,
 вул. Ужгородська, 26, м. Мукачево, Закарпатська обл., 89600,
 тел./факс: (03131) 2-11-09. E-mail: rvc@mail.msu.edu.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
 Державного реєстру видавців, виготовлювачів та розповсюджувачів
 видавничої продукції серія ДК № 4916 від 16.06.2015 р.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>